

Doden komen tot leven

Ze evarenden, gesneuveld tijdens de Tweede Wereldoorlog in de Gordel van Smaragd, komen tot leven in een aflevering in de nieuwe podcastserie 'Verstilde verhalen' over de verhalen achter Nederlandse oorlogsmonumenten.

Podcast
Verstilde verhalen

De hele serie 'Verstilde verhalen' van Omroep Max is te beluisteren via nporadio1.nl/podcasts/verstilde-verhalen
Museum Prins Hendrik de Zeevaarder is te vinden aan de Voorstraat 41, Egmond aan Zee.
Open: alle dagen van 10-17 uur
m.u.v. de maandagen.

Een opvallend marmeren zultje staat al jaren in Museum Prins Hendrik de Zeevaarder. Het is een van de 4000 gedenktekens aan de Tweede Wereldoorlog die er naar schatting zijn in ons land. Daar zitten grote monumenten bij, zoals het monument op de Dam en kleine zoals dit ene in Egmond aan Zee. Opdrachtgever Omroep Max liet de Hilversumse podcaster Ida Albertsboer en haar collega's Marsha en Elco Walraven, monumenten uitkiezen. Uit elke provincie één.

Aziatisch

„Ik ging gewoon googelen en toen zag ik een afbeelding van een gedenkplaat in Edmond aan Zee met Aziatische tekens. Wat was dat? Japans? Dat zal toch niet waar zijn? Met Japan zijn we in oorlog geweest.“ Het was ook niet waar. Ze zou er later achter komen dat het Chinees was. Het zultje dat eraanstond, verborg iets bijzonders: een koker met een dodenrol.

Een pak perkamenten documenten met namen van zeevaarders, gesneuveld in de Tweede Wereldoorlog, van de rederij de Koninklijke Paketvaart-Maatschappij (met één k, afgekort KPM) en de Java-China-lijn. Dat is een lokale lijndienst die mensen, vee, goederen en post vervoerde over water tussen de eilanden van Nederlands-Indië.

„Dat is ook toevallig, stuit ik

weer op een Indisch verhaal”, zegt de journalist. Ze is verliefd op dat land sinds haar eerste bezoek aan Indonesië in de jaren negentig. Ze leerde de taal en ging Indonesisch studeren aan de Universiteit Leiden. De keuze om een aflevering te wijden aan dit monumentje was snel gemaakt. In een eerder stadium had ze al besloten dat ze niets wilde met de grote monumenten die iedereen al kent.

Via voorzitter Piet Bijl van de Vereniging van oud-KPM'ers, ging Albertsboer op zoek naar de nazaten van de namen op de perkamenten rol. Ze zegt dat de voorzitter deze rol nog nooit had gezien. Rondleider Pim Brouwer van het museum wel. „Ik wil natuurlijk weten wat er in het museum staat en heb het een jaar of vijf geleden opengemaakt.”

De namen zaten aanvankelijk in een koker in een bronzen sculptuur in het hoofdgebouw van de KPM in Jakarta dat in de podcast wordt beschreven. „Daar hoorden ook prachtige gebrandschilderde ramen bij. Supermooi!”, aldus Albertsboer. „Toen president Soekarno in 1958 alle bedrijven wilde nationaliseren, moest de kolonisator eruit, wat leidde tot het vertrek, halsoverkop, van de KPM'ers. Het bronzen beeld bleef staan, dat was veel te zwaar maar ze wisten nog wel de koker mee te grissen.”

Vergaan

Een nieuw monumentje, het huidige marmeren, werd gemaakt voor de koker. „Een zuiltje op een sokkel met als enige doel: de koker moest erin kunnen. Het stond eerst in het Scheepvaarthuis in Amsterdam. Het is daarna nog naar Hongkong verhuisd, ging weer terug naar Amsterdam en in 1988 werd

het aan de Prins Hendrik Stichting geschonken en overgebracht naar het vroegere huis voor gepensioneerde zeevarenden”, vertelt Albertsboer. „Elk jaar op 15 augustus wordt de capitulatie van Japan daarin herdacht.”

Een van de namen op de dodenrol is die van derde werktuigbouwkunde Frans Johannes Sierevogel, gesneuveld in 1941 aan boord van de s.s. Le Maire. Dat schip is met man en muis vergaan en er is nooit meer iets van vernomen. Albertsboer kreeg contact met zijn dochter Ank Frankhuijzen-Sierevogel die in Ouderkerk aan den IJssel woont. Zij was 1,5 jaar oud toen het gebeurde. „Mijn moeder verkeerde drie jaar lang in onzekerheid over wat er met vader gebeurd was. Tot vier jaar na de oorlog had zij de hoop dat hij in Japan zou zijn, als krijgsgevangene in een kamp.”

Ook sprak Albertsboer met Roeff Corten, zoon van een oud-KPM'er wiens naam niet op het monument staat. „Hij heeft vijf werkkampen overleefd en is, na een paar jaar kwakkelen, na de oorlog overleden.” De zoon is later ook voor de KPM is gaan varen.

Jappenkamp

En wat bleek? Roelof en Ank woon-
den naast elkaar in de bergen nabij
Makassar waarheen ze gevlucht
waren. Ze zouden opgehaald wor-
den door het schip de Van Lands-
berge om hen naar Java te brengen
maar het werd onderweg getorpe-
deerd door de Jappen. Daarna
hebben ze ook in dezelfde Jappen-
kampen gezeten. Het kampverhaal
moest Albertsboer tot haar spijt
laten liggen. Het past niet in de
opzet van de podcast.

Leonie Groen

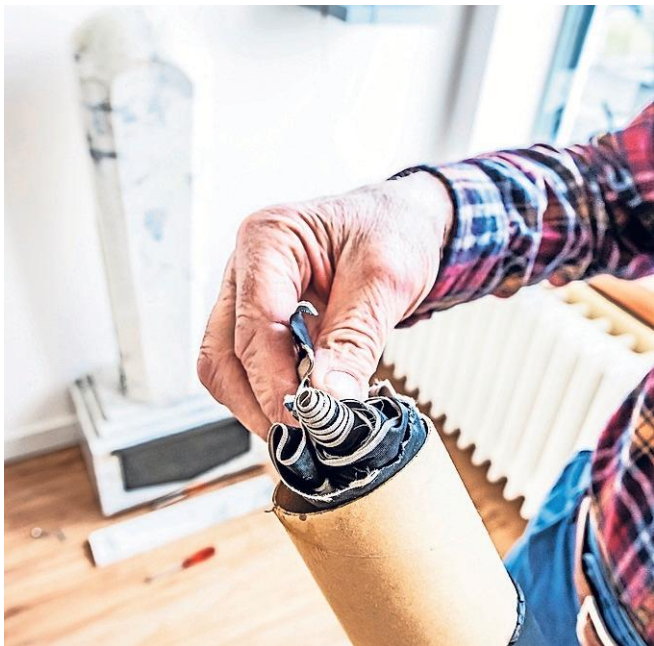
Nieuwe podcast vertelt het verhaal achter het **oorlogsmonument** in Museum Prins Hendrik de Zeevaarder in Egmond aan Zee

De koker in het marmeren oorlogsmonument bevat een dik pak papieren met namen van gevallenen. FOTO'S ERNA FAUST

Achter een plaat aan de achterkant van de zuil zit de koker.

De koker zit propvol met documenten.

Bovenaanzicht van de marmeren zuil.

'Aan allen die ons zijn ontvallen'

Egmond aan Zee ■ Na de Tweede Wereldoorlog heeft de Koninklijke Paketvaart-Maatschappij (met één k, afgekort KPM), een oorlogsmonument laten maken. Dat staat nu in Museum Prins Hendrik de Zeevaarder.

Het monument bestond uit zeven glas-in-lood ramen in het trapshuis van het hoofdkantoor van de KPM in Jakarta met daarvoor op de overloop een twee meter hoog bronzen beeld; een vrouwenfiguur, het zinnebeeld der Hoop, die haar handen beschermend op de schouders legt van een Europese en een Indonessische vrouw.

Het beeld verborg een koker met een rol perkamentvellen met de namen van de gevallen. Het beeld werd ontworpen door Oswald Wenckebach die ook het 'Oorlogsmonument voor de gefusilleerden' heeft gemaakt dat in 1949 bij de kathedrale basiliek Sint-Bavo in Haarlem werd opgericht.

Op vier van de zeven glas-in-lood ramen is het wapen van Amsterdam afgebeeld met daaronder de vlag van Nederland, het wapen van Batavia en de vlag van de KPM en de namen van de verloren gegane schepen. De glas-in-lood ramen werden ontworpen door glazenier Georg

Rueter, tevens de maker van onder andere het Marnixraam, een gedenkraam in de Pieterskerk in Leiden.

Toen de KPM eind 1957 het land overhaast moest verlaten, hebben hoofdkantoormedewerkers de koker uit het monument gehaald en meegenomen naar Singapore. Het voormalige hoofdkantoor van de KPM wordt nu gebruikt door het Indonesische Departement van Scheepvaart. De ramen bestaan nog. Het is onbekend wat er met het beeld is gebeurd.

In Nederland heeft de KPM-directie een nieuw marmeren oorlogsgedenkteken laten maken

met ruimte voor de koker. Dit monument kwam in 1963 tegen de muur in de hal van het Scheepvaarthuis te staan. Er werd hetzelfde marmer gebruikt als de bestaande muren en vormde daarmee één geheel.

Op de muur kwam een nieuwe plaquette met dezelfde tekst als op het voetstuk van het originele bronzen beeld: 'Aan allen die ons zijn ontvallen in ongelijke strijd, of omgekomen door ontbering/in 't wrede kamp der internering/ter nagedachtenis gewijd./1940-1945'. Omdat de bestaande sokkel niet voldeed voor een losse opstelling, is een nieuw voetstuk ontworpen waarop de gedenkplaat paste.